

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ
ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ

**КУЛЬТУРОЛОГІЯ
ТА СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ:
ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ**

CULTURAL STUDIES
AND SOCIAL COMMUNICATIONS:
INNOVATION STRATEGIES OF DEVELOPMENT

**Матеріали міжнародної наукової конференції
(22–23 листопада 2023 року)**

Proceedings of the International Scientific Conference
(November 22–23, 2023)

У 2 частинах

Частина 1

Харків, ХДАК, 2023

Друкується за рішенням ученої ради
Харківської державної академії культури
(протокол № 3 від 20.10.2023 р.)

Редакційна колегія:

Рябуха Н., д-р мистецтвозн., доц., в. о. ректора ХДАК, голова оргкомітету;
Соляник А., д-р пед. наук, проф., проректор з наукової роботи ХДАК;
Сташевська І., д-р пед. наук, проф., проректор з навчальної роботи ХДАК;
Білик О., д-р пед. наук, доц., проректор з науково-педагогічної роботи та міжнародних зв'язків;
Косачова О., канд. наук із соц. комунікацій, доц., заст. декана факультету аудіовізуального мистецтва, голова Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених ХДАК (НТСА ХДАК);
Мачулін Л., канд. філос. наук, ст. викл., зав. редакційно-видавничим відділом ХДАК;
Александрова М., канд. філософ. наук, доц. ХДАК;
Бірнова О., канд. іст. наук., доц. ХДАК;
Борисова А., канд. психол. наук, доц. ХДАК;
Воскобойнікова В., канд. мистецтвозн., ст. викл. ХДАК;
Воскобойнікова Ю., д-р мистецтвозн., проф. ХДАК;
Зайцева М., канд. економ. наук, доц. ХДАК;
Коновалова І., д-р мистецтвозн., доц., зав. каф. теорії та історії музики ХДАК;
Коржик Н., канд. наук із соц. комунікацій, доц., декан факультету культурології та соціальних комунікацій ХДАК;
Лисенкова В., д-р філос. наук, доц. ХДАК;
Любченко О., студ. ХДАК;
Мостова І., канд. мистецтвозн., доц., декан факультету хореографічного мистецтва ХДАК;
Попова-Коряк К., канд. юрид. наук, ст. викл. ХДАК;
Радько О., канд. психол. наук, доц. ХДАК;
Рибалко С., д-р мистецтвозн., проф., зав. каф. мистецтвознавства ХДАК;
Савченко В., канд. культурології, викл. ХДАК;
Фесенко І., канд. філол. наук, доц. ХДАК;
Шелестова А., канд. наук із соц. комунікацій, доц. ХДАК.

К 90   Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку:
матер. міжнар. наук. конф., 22–23 листопада 2023 р. У 2 ч. Ч. 1 / Під ред.
доц. Н. Рябухи та ін. — Харків : ХДАК, 2023. — 284 с.

УДК [008+316.77] (063)

О. Романюк, І. Коваленко

ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНІ СПЕЦІАЛЬНІ ОПЕРАЦІЇ ЯК ЗНАРЯДДА ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

O. Romaniuk, I. Kovalenko

SPECIAL INFORMATIONAL AND PSYCHOLOGICAL OPERATIONS AS A TOOL OF HYBRID WARFARE

У гібридній війні, яку Росія веде проти України, інформаційна сфера відіграє не менш важливу роль ніж військова та економічна. Сьогодні дослідники все більше схиляються до думки, що гібридна війна ведеться, перш за все, за людей, за їхні погляди і переконання, а лише потім за територію. Основними методами інформаційної складової гібридної війни є «викид» певної дезінформації, інтерпретація реальних подій у вигідному для себе ключі або створення вигаданих подій. Найефективнішою формою реалізації таких завдань є проведення інформаційно-психологічних спеціальних операцій.

Інформаційно-психологічна операція (ІПСО) — це система інформаційних заходів, що ставить своєю метою конструювання сприйняття реальних або вигаданих подій широкими масами населення через вплив на їхні почуття, мотиви, критичне мислення. Об'єктами ІПСО можуть бути населення країни супротивника, населення цієї країни, а також населення інших (не воюючих) держав. У разі, коли об'єктом ІПСО є населення країни супротивника, то її завдання полягають в його деморалізації, втрати віри в перемогу збройних сил цієї країни, зародження сумнівів у необхідності продовження цієї війни. Коли об'єктом ІПСО є населення цієї країни, то методика ставить своїми завданнями збільшити підтримку влади, політичного режиму, інтерпретувати події на фронті (навіть коли справи йдуть кепсько) на свою користь, зміцнити національну єдність. Коли об'єктом ІПСО є населення не воюючих країн, завдання полягають у забезпеченні насамперед моральної, а, можливо, й іншої (політичної, економічної тощо) підтримки цієї воюючої країни. Проте ІПСО може бути націлене на всі ці об'єкти одночасно.

Кожна ІПСО являє собою унікальне явище, проте всі такі операції мають приблизно однакову технологію підготовки та проведення, які можна розділити на п'ять етапів, два з яких є підготовчими, а інші три — етапами реалізації.

1. Визначення завдання проведення ІПСО, прогнозування ефекту, що має бути досягнутий у результаті операції.

2. Розробка алгоритму проведення операції, визначення її дійових осіб.

3. Реалізація ІПСО. Відбувається т. зв. викид інформації, що має принести прогнозований психологічний ефект. Такий викид може здійснюватися як офіційно (через офіційну заяву), так і неофіційно (приміром, через інтерв'ю в ЗМІ). Його може здійснювати як офіційна особа (державний посадовець), так і неофіційна (відомий експерт або журналіст за замовленням уряду або спецслужб).

Ця інформація поширюється в медійному просторі ангажованими засобами масової інформації та персональними соціальними комунікаторами (блогерами, експертами, журналістами тощо).

П'ятий етап є найбільш важливим, оскільки на ньому має бути забезпечений успіх всієї операції. Його сутність полягає в тім, що інформація, яка поширена

ангажованими ЗМІ та персональними комунікаторами, набуває вірусного поширення серед широких мас. Тобто вона поширюється як вірус, вже самостійно без цільової установки її поширювачів — пересічних громадян (див. схему 1).

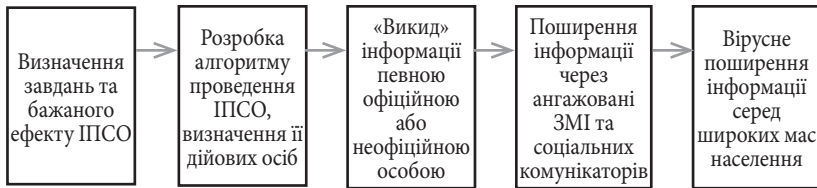

Схема 1. Основні етапи підготовки та проведення ІПСО

Нині, коли Україна обстоює свою державну незалежність у війні проти російської гібридної агресії, особливо актуальною є проблема протидії та нейтралізації ворожих ІПСО. Цей процес залежить від координації зусиль структур, таких як Рада національної безпеки і оборони, Національний інститут стратегічних досліджень, Генеральний штаб Збройних Сил України, Головне управління розвідки Міністерства оборони України, Служба безпеки України, Міністерство закордонних справ України, Міністерство культури та інформаційної політики України.

Діяльність з протидії та нейтралізації ворожих ІПСО передбачає такі стадії:

1. Прогнозування проведення ворогом своїх ІПСО, їх спрямованості, способів та засобів реалізації, що базується на аналізі ситуації в стані супротивника, всередині власної країни, на міжнародній арені, а також даних розвідки та інших спецслужб.
2. Швидке спростування «викиду» супротивником первинної інформації через належну аргументацію, підкріплену певними фактами (контрінформація). Чим швидше відбудеться спростування, тим ефективнішим воно буде.
3. Поширення контрінформації через вітчизняні та зарубіжні ЗМІ. Чим ширше відбудеться поширення, тим контрінформація буде ефективнішою.

Поширення контрінформації має запобігти вірусному поширенню інформації супротивника або принаймні суттєво загальмувати його. Фінальний результат нейтралізації ворожих ІПСО залежить від аргументованості та достовірності застосованої інформації. Чия інформація є більш аргументованою та достовірною, то той має більше шансів виграти в інформаційній боротьбі.

І. Берест, В. Патрицький

МІСЦЕ ДОКУМЕНТНИХ КОМУНІКАЦІЙ У ПРОЦЕСАХ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

I. Berest, V. Patrytskyi

THE ROLE OF DOCUMENT COMMUNICATIONS IN THE INSURANCE ACTIVITY PROCESSES

У сучасному суспільстві документна комунікація є найважливішою підсистемою соціальних, освітніх та економічних комунікацій, яка включає процеси і засоби обміну інформацією за допомогою документів. Документна комунікація